

Riigikogu otsuse
“Riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine”
eelnõu seletuskiri

Rahandusministeerium koostas „Riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruande“ vastavalt riigieelarve seaduse § 77 ja 79 ning kooskõlas raamatupidamise seaduse § 37 ja 38. Majandusaasta koondaruande aluseks on riigiraamatupidamiskohustuslaste ja riigi valitseva mõju all olevate raamatupidamiskohustuslaste aruanded ning muu aruandlus.

Riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruanne koosneb järgmistest osadest:

- 1) tegevusaruanne (valitsussektori finantsülevaade, tegevuste ülevaade ning ülevaade ministeeriumite siseauditi üksuste sise- ja välishindamiste tulemustest);
- 2) riigi konsolideeritud ja konsolideerimata raamatupidamise aastaaruanne;
- 3) informatsioon kohalike omavalitsuste kohta;
- 4) informatsioon avaliku sektori ja valitsussektori kohta.

Riigi majandusaasta koondaruande juurde kuulub Riigikontrolli kontrolliaruanne.

Riigi majandusaasta koondaruande eesmärk on anda ülevaade riigieelarves seatud eesmärkide saavutamisest, riigi finantsseisundist, finantstulemusest ja rahavoogudest ning võimaldada Riigikogul kontrollida Vabariigi Valitsust. Anda valitsusele võimalus selgitada oma tegevust aruandeaastal ning esitada Riigikogule vajalik informatsioon uute eelarveliste otsuste tegemiseks. Ühtlasi tagab riigi majandusaasta koondaruanne rahvusvahelise raamatupidamis- ja finantsaruandluskohustuse täitmiseks vajaliku avaliku ja valitsussektori informatsiooni.

Vastavalt riigieelarve seaduse § 79 lõikele 1 esitas Rahandusministeerium „Riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruande“ Riigikontrollile auditeerimiseks.

Kokkuvõte auditeerimise tulemustest

Riigikontroll leidis, et riigi 2023. aasta raamatupidamise aastaaruanne kajastab kõigis olulistes aspektides õiglaselt riigi finantsseisundit ning lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja rahavoogusid.

Riigikontrolli arvates on riigi majandustehingud valdavalt sooritatud kooskõlas riigieelarve seaduse, 2023. aasta riigieelarve seaduse ja 2023. aasta riigieelarve seaduse muutmise seadustega.

Riigikontroll tegi märkuse riigieelarve täitmise aruandes Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarve täitmise andmete kohta, kus on kajastatud saadud toetuste tulu 24,27 miljonit eurot, investeeringud 22,70 miljonit eurot ja kulud 167,18 miljonit eurot suuremana koondaruande kokkuvõtte osas näidatud andmetest. Kaitseministeerium kajastas 2023. aasta eelarve täitmises kokku 189,87 miljoni euro väärtuses kaitseotstarbelisi varasid (neist 24,27 miljonit eurot toetuste arvel), mis ei olnud 31.12.2023 seisuga Eestisse jõudnud ja mille valdamisega seotud riskid ei olnud müüjalt ostjale, s.o Kaitseministeeriumile, üle kandunud. Koondaruande osale ei ole märkust tehtud, kuna selles on vastavad andmed korrigeeritud.

Riigikontrolli peamised tähelepanekud:

- 2023. aastal anti riigieelarvest riigisisesteks toetusteks ligikaudu 3,2 miljardit eurot. Eelarve seaduse eelnõu seletuskirjast ei selgu, mis tegevusvaldkondades ja mis alustel plaaniti toetusi jagada.
- Sotsiaalkindlustusamet tegi pensionide, sotsiaaltoetuste ja hüvitistega seotud nõuete ja kohustiste aastainventuuri osaliselt, mistõttu ei saanud veenduda, kas need bilansisaldod on õiged.
- Varasemates auditites välja toodud tähelepanekutele ja soovitustele järelkontrolli tehes tuvastas Riigikontroll, et probleemid on enamjaolt samaks jäänud.

Auditi tulemusel soovitas Riigikontroll:

- Kaitseministril lähtuda soetuste kajastamisel eelarve täitmise aruandes Eesti finantsaruandluse standardi põhimõtetest, koostöös Riigi Tugiteenuste Keskusega vaadata üle varude raamatupidamises ja eelarve täitmises kajastamise põhimõtted ning koostöös Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse peadirektori ja Kaitseväe juhatajaga jätkata varade arvestuse, inventeerimise ja teiste tööprotsesside parandamist;
- Rahandusministril vaadata üle riigisiseste toetuste jagamise põhimõtted ja kehtestada lõppenud eelarveaastat puudutavate otsuste tegemiseks selged reeglid;
- Sotsiaalkaitseministril tagada piisav ressurss inventuurielse analüüsi ja inventuuri korraldamiseks Sotsiaalkindlustusametis.

Auditeeritute vastused:

Ministrid nõustusid Riigikontrolli soovitustega.

- Kaitseminister lubas ajakohastada tehingute kajastamise põhimõtted ning jätkata varade arvestuse, inventeerimise ja teiste tööprotsesside parandamisega.
- Rahandusminister kinnitas, et parendavad seletuskirja toetuste lisa, vaatavad üle võimalused riigisiseste toetuste jagamise täpsemaks reguleerimiseks ning tegelevad eelarveaasta lõpetamise kitsaskohtade lahendamise baasseaduse uuendamise protsessis.
- Sotsiaalkaitseminister kinnitas, et koostöös Sotsiaalkindlustusametiga koostatakse tegevusplaani inventuuride tegemiseks.

Riigi raamatupidamise aastaaruande olulisemad näitajad

Riigi konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande andmetel oli riigil 2023. aasta lõpu seisuga vara 24,07 miljardi euro väärtuses ja suurema osa sellest moodustas vähelikviidne mittefinantsvara (peamiselt põhivara). Varad tervikuna kasvasid aastaga 85 miljonit eurot.

Riigi konsolideeritud kohustised ulatusid 2023. aasta lõpus 18,45 miljardi euroni, mis on 1,72 miljardit eurot enam kui aasta varem. Laenukohustised moodustasid sealhulgas 8,2 miljardit eurot ning pensionieraldised riigi endistele ja praegustele töötajatele 4,66 miljardit eurot.

2023. aastal kasvas valitsussektori statistiline eelarvepuudujääk Statistikaameti märtsis avaldatud andmetel eelnevate aastate kuluotsuste ning halvenenud majanduskeskkonna tõttu 1,28 miljardi euroni (3,4 protsenti SKP-st). Kokkuvõttes vastas puudujääk ligilähedaselt viimasele prognoosile. Keskvalitsuse defitsiit ulatus 3,4 protsendini SKP-st. Oodatust mõnevõrra väiksemat maksutulude laekumist kompenseeris osaliselt mittemaksuliste tulude, peamiselt intressitulude, enamlaekumine. Prognoositust väiksemaks jäid riigieelarvest antavad toetused ning investeeringud.

Tervisekassa jaoks oli 2023. aasta finantsiliselt edukas: sotsiaalmaksu laekumine vastas üsna täpselt eelarves planeeritule, kogunenud reservilt teeniti täiendavat tulu seoses kerkinud baasintressiga, planeeritust vähem kulus ajutistele töövõimetushüvitistele ning veidi vähem kulus tervishoiuteenustele. Kokkuvõttes oli aasta finantsiliselt algselt oodatust parem ning Tervisekassa saavutas ligi 140 miljoni euro suuruse ülejäägi. Töötukassa finantsseis on kahel viimasel aastal stabiliseerunud. 2022. aasta lõpetati korrigeeritud andmetel 31 miljoni euro suuruses ülejäägis, 2023. aastal oli ülejääk 28 miljonit eurot. Kohalike omavalitsuste eelarvepuudujääk ulatus 2023. aastal pea 0,5 protsendini SKP-st. Suure defitsiidi tingis omavalitsuste tulude reaalhindades vähenemine 2021. aastast alates ja kulude kiire kasv (sealhulgas kasvanud euribor).

Võrreldes 2022. aastaga oli puudujääk 930 miljoni euro võrra ehk 2,4 protsenti SKP-st suurem peamiselt keskvalitsuse halvema eelarveseisu tõttu. Puudujääk süvenes kiiresti aasta lõpus rekordtasemele kasvanud kulude tõttu. Enim suurenesid riigieelarvest antavad toetused, aga ka kaitseotstarbelised majandamiskulud ning investeeringud.

Valitsussektori tulud moodustasid riigi raamatupidamise aruande kohaselt 2023. aastal 14,73 miljardit eurot, suurenedes aastaga 1,03 miljardit eurot. Riigieelarve kulud ja investeeringud moodustasid kokku 16,8 miljardit eurot, kasvades aastaga 2,34 miljardi euro võrra. 2023. aasta eelarvepositsiooni arvestuses ületasid kulud ja investeeringud 1,67 miljardi euro võrra tulusid.

Riigieelarve seaduse § 71 lõike 2 punkt 2 ja raamatupidamise seaduse § 38 lõiked 7–10 reguleerivad riigi konsolideerimata rahavoolise ülejäägi arvestust ja jaotamist. Riigikogu võib otsustada selle kandmise stabiliseerimisreservi, kui riigi konsolideerimata tulem on positiivne ja korrigeeritud konsolideerimata rahavoog on ülejäägis.

2023. aastal oli riigi konsolideerimata tulem -954,0 miljonit eurot ja korrigeeritud konsolideerimata rahavooline puudujääk -2 235,3 miljonit eurot. **2023. aasta negatiivse tulemi ja rahavoolise puudujäägi tõttu ei saa stabiliseerimisreservi suurendada.**

Stabiliseerimisreservi jääk oli 2023. aasta lõpus 440,2 miljonit eurot, olles 16,3 miljoni euro võrra suurem kui aasta varem (2022. aasta lõpus oli stabiliseerimisreservis 423,9 miljonit eurot).

Otsuse eelnõu ja seletuskirja koostas finantstalituse nõunik Kaisa Rosin (tel 51901525, e-post kaisa.rosin@fin.ee) ning RTK finantsarvestuse osakonna juhataja – riigi pearaamatupidaja Juta Maar (tel 6631825, e-post juta.maar@rtk.ee).

Esitab Vabariigi Valitsus 2024

(allkirjastatud digitaalselt)